

ضد صهیونیسم، یهودستیزی و ایدئولوژی استعماری

آلان گرش

برگردان: بهروز عارفی

در بحث و جدلی که در فرانسه پیرامون یهودستیزی به راه افتاده، اغلب، از دو بُعد این مسئله خبری نیست: این واقعیت که در نیمهء نخست قرن بیستم، اکثریت یهودیان مخالف با صهیونیسم بودند (آیا آن ها نیز یهودستیز بودند؟)؛ و این که خصوصیت بارز جنبش صهیونیستی در منطق استعماری فتح و استقرار جای می گرفت.

در زیر بخشی از کتاب "اسرائیل-فلسطین، حقایقی درباره یک کشمکش" * از نظرتان می گذرد.

«فراموش نکنیم که صهیونیسم تنها یکی از پاسخ های ممکن به "مسئله یهود" بود که [آن هم] زمانی دراز در اقلیت ضعیف قرار داشت. از اواخر قرن نوزدهم تا قبل از جنگ جهانی اول، اکثریت بزرگ یهودیان اروپای مرکزی و روسیه "با پاهای شان رای دادند" و به غرب، از جمله آمریکا، سرزمین موعود بسیاری فقیران و بی خانمان ها مهاجرت کردند. دیگران که عده شان زیاد هم هست، در محل زندگی شان ماندگار شدند و با جمعیت در آمیختند. از سال 1880 و علی رغم آنتی سمیتیسم (یهودستیزی) بر تعداد ازدواج های مختلط بین یهودیان آلمان افزوده می شود به طوری که بین 1910 و 1929 این نسبت از 9/16 به 59 درصد افزایش می یابد. در فرانسه نیز این "تجانس" سرعت می گیرد. شرکت فعال یهودیان در جنبش های انقلابی فراملی، از جمله سوسیالیستی و کمونیستی که برادری جهانی را تبلیغ می کردند پاسخ دیگری بود از جانب یهودیان در برخورد به تبعیض هائی که نسبت به آنان اعمال می شد. مذهبیبون نیز به نوبهء خود صهیونیسم را رد می کنند زیرا معتقدند که دولت یهود نمی تواند دوباره تشکیل گردد و معبد [مقدس] نمی تواند جز با ظهور منجی قد برافرازد.

تردیدهای آلبرت انیشتن

صهیونیسم تنها جنبش اختصاصی یهودیان شرق نیست. در سال 1897 اتحادیه عمومی کارگران یهودی لیتوانی، لهستان و روسیه معروف به

بوند (BUND) تشکیل می شود. این اتحادیه تا سال 1930 با صهیونیسم رقابت می کند. این تشکیلات هویت ملی و سوسیالیستی به خود گرفته، بر پایه اصول طبقاتی برپا می شود و زبان ییدیش را به عنوان زبان ملی انتخاب می کند. آنان با الهام از تزه‌های کسانی که به "مارکسیست‌های اتریشی" معروف اند، طرفدار خودمختاری سیاسی-فرهنگی بودند. بوندیست‌ها [برعکس صهیونیست‌ها] تاکید می‌ورزند که ما را با "نخلستان‌ها و تاکستان‌های فلسطین کاری نیست" و توده‌های یهود باید "هر جا که هستند" به مبارزه برای رهایی دست بزنند. آن‌ها همبستگی کارگران یهودی و طبقه کارگر بین‌المللی را تبلیغ و میهن پرستی گالوت (Galout) یعنی "تبعید" را در مقابل وطن پرستی صهیونیستی قرار می‌دهند. این جنبش که امروز به فراموشی سپرده شده، صفحات پرافتخاری در تاریخ اروپای مرکزی ثبت کرده که از آن میان می‌توان به نقش این جنبش در قیام گتوی ورشو در 1943 اشاره کرد. این جنبش سرانجام در لهستان به دست نازی‌ها و در شوروی به دست کمونیست‌ها نابود شد که مواضع‌شان نسبت به "مسئله یهود" بنا بر سیر حوادث و جایجائی دکترین‌ها تغییر می‌کرد. شوروی در رقابت با صهیونیسم، حتی تا تشکیل یک جمهوری خودمختار یهود "بیروبیجان" (Birobidjan) در منتهای ایه شرقی سیبری پیش رفت.

ایجاد دولت اسرائیل پیروزی جنبش صهیونیستی است که یهودستیزی هیتلری و نسل‌کشی علیه یهودیان آن را امکان پذیر کرد. این دولت نسبتاً رو به افزایشی از یهودیان جهان را (هر تعریفی که از واژه یهودی داشته باشیم) متشکل می‌کند. اما این نسبت هرگز از 40 درصد تجاوز نمی‌کند. صدها هزار نفر از یهودیان ترجیح دادند که در آمریکا و اروپا مستقر شوند، هرچند اسرائیل بتواند بخش مهمی از آنان را به نفع دیدگاه‌های خود بسیج نماید. آنان به درستی در نیویورک و پاریس بیشتر احساس امنیت می‌کنند تا در تل‌آویوو بیت المقدس. آیا باید از پیروزی این ناسیونالیسم تنگ‌نظرانه حول یک دولت شادمان بود؟ آلبرت انیشتن می‌نوشت: "درکی که من از جوهر اصلی یهودیت دارم با ایده‌ء یک دولت یهودی با مرزهای مشخص، با ارتش و به هر حال نوعی قدرت دنیوی مغایر است. هر قدر هم که این دولت متواضع باشد، من از خسارت‌های درونی که دنبال خواهد آورد می‌ترسم، خصوصاً از رشد یک ناسیونالیسم تنگ‌نظرانه در صف‌های خودمان. بازگشت به یک ملت، به مفهوم سیاسی کلمه به معنای روی گردانیدن از معنویت جامعه مان است، معنویتی که نبوغ پیامبران مان را مدیون آنیم"

ماکسیم رودنسون معتقد است که "صهیونیسم [به هیچ رو] نتیجه قطع، الزامی و محتوم استمرار یک هویت یهودی نیست. فقط یک گزینش است." و این گزینش نه تنها مانند هر ایدئولوژی ناسیونالیستیِ دیگر قابل نقد است بلکه همچنین، به خاطر این که هدف آن - یعنی ایجاد دولت یهود- جز با خلع ید از فلسطینی ها ممکن نیست. صهیونیسم به طور کامل در بطنِ یک ماجرای استعماری قرار دارد که شرط اصلیِ پیروزیِ آن است. و همین خطای اصلی آن بوده و خواهد بود.

بدون هیچ وجه اشتراکی با آن چه "شرق" نامیده می شود

در ایثار و آرمان گرایی شماری از مبارزان صهیونیست جای شک و تردید نیست. اگر فرض کنیم که یک جوان یهودی در 1926 قدم به سرزمین موعود می گذارد، او می توانست چنین بنویسد: "من به خود می بالم زیرا از روز ورود به فلسطین، خود را از پوسته آلوده دیاسپورا [یهودیان مقیم خارج از فلسطین] جدا کرده و به بهترین وجهی پالایش یافته ام. من به دنبال یک وطن بودم، می خواستم با دیگران برابر باشم و مثل آنان به بودنم در فلسطین ببالم. از لحظه ای که قدم به سرزمین اجدادی ام گذارده ام، با اروپا و آمریکا قطع رابطه کامل کرده ام" این جوان اسمش را به شئیم شالوم تغییر داده خواهد گفت: "من عبرانی ام و نامم عبری است زیرا از کشور عبرانیان ریشه می گیرم."

به رغم یک مرام نامه سوسیالیستی - و گاهی به دلیل آن - صهیونیست ها به استعمارگران مستقر در الجزایر و آفریقای جنوبی شباهت داشتند که معتقد پیشبرد تمدن در برابر "اهالی وحشی" محل بودند. صهیونیسم در فلسطین، با وجود اشکال ویژه، در دو زمینه با جنبش استعماری در پیوند است: در رفتار نسبت به اهالی بومی و وابستگی اش به یک متروپل (کشور استعماری)، مثلاً بریتانیای کبیر (حداقل تا سال 1945). وانگهی در آن زمان استعمار تداعی منفی امروز را نداشت. تئودور هرتزل به سسیل رودز (Cecil Rhodes) یکی از فاتحان بریتانیای آفریقای جنوبی می نوشت: "برنامه من یک برنامه استعماری است" زئینو ژابوتینسکی از رهبران جنبش صهیونیستی تجدیدنظرطلب به نوبه خود شادمان بود که "خدا را شکر که ما یهودیان هیچ چیز مشترکی با آن چه "شرق" می نامند نداریم. ما باید به یاری کسانی از میان مردم بشتابیم که بی سواد بوده و در سنت ها و قوانین روحانی عقب مانده شرقی غرق اند. ما در وهله اول [البته] به خاطر "بهروزی" ملی خود و سپس برای ریشه کن کردن تمام آثار "روح شرقی" از فلسطین به آن جا می رویم." مردخای بن هیلل

هاکومن (Mordechai Ben Hillel Ha Cohen) از یهودیان مستقر در بیت المقدس می نویسد: "ما متمدن ترین ساکنان فلسطین بوده و کسی قادر به رقابت با ما در عرصه فرهنگ نیست. بیشتر بومیان، روستائی و بادیه نشین اند و از فرهنگ غربی بویی نبرده اند. زمانِ درازی لازم است تا آن ها زندگی بدون غارت، بدون دزدی و بی مفسده های دیگر را فراگرفته و از عریانیِ خود و برهنگیِ پاهای شان خجالت بکشند و شکلی از زندگی را انتخاب نمایند که مالکیت خصوصی در آن جریان داشته باشد. برای کشیدن جاده ها، اسفالت خیابان ها، ساختن مدرسه ها و مراکز نیکوکاری و دادگاه های به دور از فساد زمان لازم است." اما "روح شرقی" مرموز ظاهرا در مقابل ده ها سال تمدن مقاومت می کند، موشه کاتساو** (Moshé Katsav) رئیس جمهوری اسرائیل در ماه مه 2001 اعلام می کند: "میان ما [یهودیان] و دشمنان ما نه در لیاقت ها و توانائی ها بلکه در موارد اخلاقی، فرهنگی، جنبه های مقدس زندگی و وجدان نیز شکاف عظیمی وجود دارد، [...] آن ها در این جا همسایه های ما هستند ولی گوئی در چندصد متری ما کسانی زندگی می کنند که از قارهء ما نیستند و به کهکشان دیگری تعلق دارند." راستی با این اوصاف، این فلسطینی ها را هم می شود آدم نامید؟

فلسطینی ها به مثابه حیوانات وحشی

به دنبال شورش های یافا در 1921، یک کمیسیون تحقیق بریتانیائی نوشت که این جنبش به هیچ رو کشتار ضد یهودی نبوده بلکه قیام کنندگان از صهیونیسم بیزارند و نه از یهودیان. ارگان یهودیان بریتانیا، "جویش کرونیکل" (Jewish Chronicle) در پاسخ، با لحنی اعتراضی نوشت: "تصور کنید که حیوانات باغ وحش از قفس های خود بیرون آمده و چند تماشاگر را بکشند و کمیسیون تحقیق در مورد علل حادثه به این نتیجه برسد که دلیل وقوع فاجعه این است که حیوانات قربانیان شان را دوست نداشته اند. گوئی وظیفهء مدیریت باغ وحش این نبوده که حیوانات در در قفس نگهدارد و مطمئن باشد که درهای قفس ها بسته است." چه صراحتی! فرانتس فانون (Franz Fanon) روانپزشک اهل جزیره های آنتیل که به انقلاب الجزایر پیوست در کتاب مشهور "دوزخیان روی زمین" در 1961 می نویسد: "زبان استعمارگر هنگامی که از استعمارشده حرف می زند، زبان جانورشناسی است. در این زبان از حرکات خزنده زردها، از بوی بد شهر بومیان، از گله ها، از بوی گند، از تکرر سریع، از درهم لولیدن و از حرکت دست و پا [به جای صحبت کردن] استفاده می شود. استعمارگر آن گاه که می

خواهد خوب تشریح کرده کلمات مناسب پیدا کند، دائما به حیوانات استناد می کند.

تسخیر اراضی و "پس راندن" بومیان محلی بعهدهای استعماری جنبش صهیونیستی را نشان می دهد. یکی از گردانندگان این جنبش از سال های 1910 اذعان دارد که "مسئله [موجودیت] عرب ها با تمام حدتش از همان اولین مرحله خرید زمین ها آشکار شد، هنگامی که من موظف به اخراج اهالی عرب جهت استقرار برادران مان به جای آن ها شدم. بادیه نشینان عرب آن شب، پیش از آن که مجبور به ترک دهکده شمسین شوند، دور چادر محل گفتگو جمع کرده بودند، ناله های محزون شان به رغم گذشت زمان طولانی هنوز در گوش های من طنین انداز است. [...]

قلبم به هم فشرده می شد. من فهمیدم که بادیه نشینان تا چه اندازه به زمین خود دلبستگی دارند." استعمارگران یهودی، با اخراج عرب ها و جب به آن ها را عقب رانده، زمین ها را غصب می کنند.

بن گوریون به خوبی آگاه است که هیچ مصالحه ای میسر و امکان پذیر نیست: "همگان روابط بین عرب ها و یهودیان را مشکل آفرین می دانند ولی هیچ کس متوجه نیست که این مشکل حل نشدنی است. راه حلی وجود ندارد. شکاف عمیقی دو جامعه را از هم جدا می سازد. [...]

ما می خواهیم که فلسطین [میهن] ملت ما باشد و عرب ها دقیقا همین را می خواهند". اسرائیل زانگویل (Israel Zangwill) یکی از نزدیکان تئودور هرتزل، هم زمان با جنگ جهانی اول در مطبوعات انگلیسی توضیح می دهد که: "اگر بتوانیم با پرداخت خسارت، از 600 هزار عرب فلسطینی سلب مالکیت کنیم یا اگر موفق به قانع کردن آنان به مهاجرت به عربستان شویم، چون آن ها به راحتی نقل مکان می کنند [عجب!]، بزرگترین مشکل صهیونیسم حل خواهد شد". هرتزل در یادداشت هایش در 1895 اعتراف می کند که "ما باید زمین آن ها را با زبان خوش تصاحب کنیم. سلب مالکیت و انتقال افراد فقیر باید، هم مخفیانه و هم با احتیاط انجام گیرد." این عملیات در مقیاس وسیعی در 1947-49 به اجرا درآمد.

پشتیبانی ضروری لندن

این واقعیتی است که یهودیان از یک "متروپل" نمی آیند. آن ها از کشورهای مختلف می آیند و "بازگشت" به روسیه یا لهستان را نمی توانند در مد نظر داشته باشند. درست مانند اروپائیان سفید مستقر در امریکا که غالبا پروتستان بودند و پس از تلاش برای نابودی سرخ پوستان - که البته تا حدی هم موفق شدند - آنان را در اردوگاه های

تحت محاصره (که "رِزِرو [منطقه حفاظت شده] خوانده می شد) محبوس کردند. ولی با وجود این، فراموش نکنیم که جنبش صهیونیستی، به هر حال از پشتیبانی لندن برخوردار بود و بدون چنین پشتیبانی، با شکست مواجه می شد؛ بدین ترتیب تنها در یک دهه استقرار قیمومت بریتانیا، 250 هزار نفر (بیش از دو برابر دهه قبل) به فلسطین مهاجرت کردند. آرتور وُچوپ (Arthur Wauchope) کمیسر عالی بریتانیا که از 1931 به بعد در بیت المقدس مستبدانه حکومت می کرد می نویسد: "طی دوران خدمتم در فلسطین، تشویق مهاجرت و اسکان یهودیان را وظیفه خود دانسته و هدفی جز تضمین امنیت ایشان نداشتم". وانگهی، او از "حماسه بزرگ" استعمار صحبت می کند. بدون پوشش بریتانیا، نه مهاجرت، نه خرید زمین و نه ایجاد ساختار دولتی، امکان پذیر نبود. البته گاهی اختلاف منافع بین یی شوو (جماعت یهودی فلسطین) و لندن پیش می آمد، ولی حداقل تا سال 1939، این اختلافات ثانوی بود.

این "ائتلاف" از آن چه من "همانندی فرهنگی" می نامم، سود برد. مثالی می زنم. در پی شورش های خشونت بار سال 1929 در فلسطین، مسئولین متعدد انگلیسی در محل و یا در بریتانیا به لزوم تغییر سیاست یعنی محدود کردن مهاجرت و کاستن از خرید زمین ها پی بردند. وزارت مستعمرات در اکتبر 1930 در یک "کتاب سفید" همین مواضع را تشریح کرد؛ ولی وایزمن به تمام آشنایانش متوسل می شود، بن گوریون به رئیس دولت بریتانیا مراجعه کرده، ضمانت نامه آزادی مهاجرت و خرید زمین ها را دریافت می کند که از طرف عرب ها "نامه سیاه" نام گرفت. نخست وزیر بریتانیا حتی با شخص اول صهیونیست ها درباره امکان اعطای حق تقدم به یهودیان در قراردادها و توافق ها بحث می کند، ولو به قیمت کنارگذاشتن اصل برابری (برخورد برابر بین یهودیان و عرب ها) باشد که علنا اعلام شده بود.

این موفقیت چشم گیر مدیون مردم داری و مناسبات جنبش صهیونیستی، و تماس های سیاسی و شناخت از نظام سیاسی بریتانیا ست. صهیونیست ها در ارائه و فهماندن خواست های شان از موقعیت بهتری برخوردار بودند تا نمایندگان عرب یا فلسطینی، که فرهنگ، سنت ها و طرز گفتگو و مذاکره شان برای اروپائیان بیگانه بود. صهیونیست ها خود غربی هائی بودند که با غربی ها مذاکره می کردند. آن ها در هر مرحله مناقشه از این امتیاز استفاده کرده و می کنند.

اگر اصطلاح ماکسیم رودنسون را به کار ببریم، اسرائیل یک "پدیده استعماری" است. این کشور همانند استرالیا و آمریکا از یک تسخیر،

سلب مالکیت بومیان به وجود آمده است. اما بر عکس آفریقای جنوبی - عصر آپارتاید، "یک جامعه استعماری" نیست که برای ادامه زندگی به "بومیان" نیازمند باشد. از طرف دیگر، با این که اسرائیل بر بی عدالتی بنیاد شده، اما دیگر توسط جامعه جهانی و سازمان ملل به رسمیت شناخته شده است. این فکر که برخی ها در سر داشتند و هنوز هم دارند که گویا می توان اسرائیلی ها را "اخراج" کرد و به "کشورهای خودشان" فرستاد، نه از نظر اخلاقی قابل دفاع است و نه از نظر سیاسی واقع گرایانه. نمی توان یک بی عدالتی را با بی عدالتی دیگر ترمیم کرد. لذا از این پس، بر روی سرزمین مقدس دو ملت زندگی می کنند، یکی اسرائیلی و دیگری فلسطینی. می توان مثل برخی از روشنفکران فلسطینی و اسرائیلی آرزو کرد که هر دو در یک دولت واحد گرد هم آیند، ولی این یک اتوپی زیباست که نسل ما تحقق آن را نخواهد دید. و به هر حال، نمی توان هیچ راه حلی را به صورت یک جانبه، نه به فلسطینی ها و نه به اسرائیلی ها، تحمیل کرد.

توضیحات مترجم:

* - اسرائیل، فلسطین؛ حقایق درباره یک کشمکش

آلن گرش

مترجم: بهروز عارفی انتشارات خاوران، پاریس، 2001

متن کامل این کتاب در سایت لوموند دیپلماتیک فارسی در دسترس علاقمندان است:

<https://ir.mondediplo.com/article2410.html>

** - یادآوری این نکته خالی از طعنه نیست که موشه کاتساو، این "معلم اخلاق" در اواخر دوره ریاست جمهوری اش به "تجاوز جنسی" متهم شده، معلق شد. در سال 2010 وی به اتهام "تجاوز جنسی" محکوم شده و از سال 2011 تا 2016 را در زندان "سپری" کرد!